

แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนานักเรียนสู่โรงเรียนคุณธรรมตามหลักสติปัญญา

กรณีศึกษาโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน*

The Educational Provision Guidance for Development of Learners to Achieve the Goal of Moral School according to Satipaṭṭhana: The Case Study of Patumwan Demonstration School Srinakharinwirot University

อุทัย แก้วเพชร

Uthai Kaewpetch

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน

Patumwan Demonstration School Srinakharinwirot University, Thailand.

Corresponding Author's Email: uthai.kae@satitpatumwan.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของโรงเรียนคุณธรรมตามหลักสติปัญญา และ 2) เพื่อเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนคุณธรรมตามหลักสติปัญญาเพื่อพัฒนานักเรียนสู่โรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสม คือ 1) สืบค้น วิเคราะห์หลักสติปัญญาข้อมูลปฐมภูมิ ศึกษาทฤษฎีการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรม 2) กำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 415 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นการเลือกแบบเจาะจง โดยการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐาน แล้วจึงนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้แล้วนำเสนอประกอบคำบรรยาย

ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของโรงเรียนคุณธรรมตามหลักสติปัญญามี 3 ด้าน ได้แก่ (1) “การมีสัมมาสติ” ของผู้เรียน คือ มีพฤติกรรมไม่หลงลืม มีสมาธิ (2) “การมีอัปมาทธรรม” คือ ไม่ประมาท มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา และ (3) “การมีกระบวนพัฒนาปัญญาเพื่อการกำจัดอาสวกิเลส” คือ ผู้เรียนสามารถรักษาสภาพจิตใจของตนได้ สามารถแยกแยะสิ่งที่จำเป็นและไม่จำเป็น สามารถนำกระบวนการเรียนรู้ที่ได้เชื่อมโยงในมิติต่าง ๆ ได้ จัดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ออกไป ทำให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในที่สุด และ 2) แนวทางการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนคุณธรรมตามหลักสติปัญญาสอดคล้องกับกลุ่มทฤษฎีคอนสตรัคติวิสม์ในประเด็นที่ว่า ผู้เรียนลงมือกระทำและปฏิบัติด้วยตนเอง ผู้เรียนจะเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง ผู้สอนเป็นเพียงผู้แนะนำ

คำสำคัญ: แนวทางการจัดการศึกษา; โรงเรียนคุณธรรม; สติปัญญา 4; การเรียนรู้แบบคอนสตรัคติวิสม์

Abstract

The objectives of this research are 1) to study and analyze desirable characteristics of moral school according to Satipaṭṭhāna: the foundation of mindfulness and 2) to propose the educational guidance for developing to moral school of Patumwan Demonstration School. The methodology used in this research is mixed method which bases on 1) investigating and analyzing Satipaṭṭhāna: the foundation of mindfulness according to Buddhist scriptures and theories of moral learning and bases on 2) specifying and exemplifying population: students of Patumwan Demonstration School, Srinakharinwirot University by using basic statistics to analyze data and present the result.

As the result, the research found the following results. Firstly, the desirable characteristics of moral school, according to Satipaṭṭhāna: the foundation of mindfulness, can be found in three dimensions as (1) “Sammā Sati: right mindfulness”, (2) “Appamādadham: heedlessness”, and 3) “Process of intellectual cultivation for releasing Kilesa: defilement.” Students can integrate the process of learning to other activities and demolish undesirable characteristics respectively. Secondly, the education provision according Satipaṭṭhāna: the foundation of mindfulness is accordance to Constructivism theory of learning that learner is an active agent in the process of knowledge acquisition. Learners are able to act and control their behavior by themselves. They cultivate and change their undesirable behavior. Teacher is merely the guide.

Keywords: Education Provision; Moral school; Satipaṭṭhāna 4; Constructivism Theory of Learning

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน เพื่อสร้างสังคม และสร้างชาติ การกำหนดแนวทางหรือนโยบายการศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ ทั้งนี้ คุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อให้เยาวชนเป็นคนที่มีความดีในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาจึงมีความสำคัญและจำเป็น ฉะนั้น การพัฒนาคนเพื่อประเทศชาติที่ดีควรเริ่มที่การพัฒนาเด็กและเยาวชน ครอบคลุมทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย และจิตใจ การพัฒนาจิตใจเป็นการพัฒนาเพื่อให้เกิดคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนที่สมบูรณ์ แผนการศึกษาแห่งชาติจะกำหนดเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะของประชากรในศตวรรษที่ 21 เพื่อเพิ่มสมรรถนะในยุค 4.0 ประกอบด้วยหลายทักษะ เช่น การอ่านออก (Reading) เขียนได้ (Writing) คิดเลขเป็น (Arithmetics) ทักษะคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) เป็นต้น รวมทั้งความมีเมตตา กรุณา วินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion) (Office of

the Education Council, 2017) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (ปี ศศ.2017-2036) ให้ ความสำคัญคุณธรรมจริยธรรม โดยกำหนดไว้ในพันธกิจข้อที่ 3 สร้างความมั่นคงแก่ประเทศไทย โดยสร้าง สังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และสังคมคุณธรรม ยุทธศาสตร์ที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคง ของสังคมประเทศไทย วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อสร้างความมั่นคงของสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งคุณธรรม จริยธรรม (Office of the Education Council, 2017) จะเห็นได้ว่าแม้แต่แผนการศึกษาชาติเห็นความสำคัญ เรื่องคุณธรรมจริยธรรม ดังนั้น แนวทางการเรียนการสอนที่จะนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว จึงมีความจำเป็น อย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกันเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มี คุณธรรมจริยธรรม

การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นการพัฒนาพฤติกรรม นักคิดตะวันตก เช่น Skinner (1938); (1993) รวมทั้งนักคิดของไทย เช่น Sodmanee และ Chanprasert (2011) ศึกษาและให้ความสำคัญ การพัฒนาด้านพฤติกรรม โดยเฉพาะด้านคุณธรรมและจริยธรรมที่ก่อให้เกิดผู้เรียนให้มีความประพฤติดี มีวินัย ไม่เห็นแก่ตัว มีความรับผิดชอบ หลักธรรมในพระพุทธศาสนามีความเหมาะสมที่จะนำมาประยุกต์ใช้ให้ เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาและนักเรียน อย่างไรก็ตาม หลักธรรมในพระพุทธศาสนามีจำนวน มาก เช่น ไตรสิกขา สัปปริสธรรม 7 ภาวนา 3 เป็นต้น หลักธรรมเหล่านี้เป็นหลักการเพื่อการศึกษา นอกจากนี้ ยังมีหลักธรรมอันเป็นแก่นของการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมในทุกมิติ คือ สติปัฏฐาน 4 ประกอบด้วย กายานุปัสสนา จิตตานุปัสสนา เวทนานุปัสสนา และธัมมานุปัสสนา เมื่อย่อลงก็คือ “สติ (Mindfulness)”

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน มีนโยบายที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การศึกษา ชาติข้างต้น ที่ต้องการดำเนินนโยบายโรงเรียนคุณธรรมเพื่อสร้างผู้เรียนให้เป็นผู้มีทั้งด้านความรู้ ทั้งด้าน คุณธรรม การใช้กิจกรรมในการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากปัญหาแล้วหาวิธีการแก้ไขด้วยเอง ผู้เรียน ลงมือปฏิบัติโดยมีครูเป็นผู้แนะนำกระบวนการให้ เช่น โครงการบูรณาการ เป็นต้น ดังนั้น ทฤษฎีการเรียนรู้ คอนสตรัคติวิสม์ (Constructivism) ที่มีพื้นฐานมาจากปรัชญาปฏิบัตินิยม (Pragmatism) ที่เชื่อว่าการถ่ายทอด ความจริงแท้ หรือความรู้นั้นไปสู่ผู้รับ ด้วยวิธีการบอกเล่าเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความ ตระหนักรู้ แต่ต้องลงมือปฏิบัติ สอดคล้องกับทฤษฎีของ Kohlberg (1976) ที่เชื่อว่าจริยธรรมของมนุษย์ มีพัฒนาการตามระดับวุฒิภาวะ เพราะเกิดจากกระบวนการทางปัญญาที่มีการเรียนรู้ที่มากขึ้น Kohlberg ได้เสนอทฤษฎีทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม โดยมีความเชื่อว่ามนุษย์มีพัฒนาการทางจริยธรรมเป็นขั้น ๆ จากต่ำไปสู่ขั้นสูงตามลำดับ จนสามารถคิดหาเหตุผลในระดับอุดมคติได้ โดยได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรม ออกเป็น 3 ระดับ แต่ละระดับแบ่งออกเป็น 2 ขั้น รวมเป็นทั้งหมด 6 ขั้น (Kohlberg, 1976) เนื่องจากการ พัฒนาจริยธรรมแต่ละขั้นไม่สามารถเกิดจากการท่องบ่น สั่งสอนเพียงอย่างเดียว เช่นเดียวกันกับการเรียน การสอนที่มีสติและสมาธิเป็นฐานที่เน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

งานวิจัยนี้จึงได้ศึกษาหลักสติปัฏฐาน เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนานักเรียนสู่โรงเรียนคุณธรรม และใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการเสริมสร้าง คุณธรรมจริยธรรมให้เกิดแก่นักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับโครงการวิจัย และนโยบาย Thailand 4.0 และแผน

บูรณาการวิจัยและนวัตกรรมที่ระบุดึงการยกระดับคุณค่ามนุษย์ด้วยการพัฒนาคนไทยให้เป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์ในศตวรรษที่ 21” ควบคู่ไปกับการเป็น “คนไทย 4.0”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของโรงเรียนคุณธรรมตามหลักสูตรปีฐาน
2. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนคุณธรรมตามหลักสูตรปีฐานของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้แบบคอนสตรัคติวิสต์ วิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวกับคุณลักษณะพึงประสงค์ตามหลักสูตรปีฐาน ด้วยการพรรณนาโวหาร ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การศึกษาเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยใช้วิธีการดังต่อไปนี้ 1. การสืบค้น (Investigation) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary sources) 2. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data analysis) เมื่อได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องแล้วจึงนำมาวิเคราะห์ ถึงความสัมพันธ์ของข้อมูลกับทฤษฎีและแนวทางการจัดการเรียนการสอนต่าง ๆ ในปัจจุบัน 3. การพรรณนาโวหาร (Description) วิธีการที่ใช้ในการเรียบเรียงข้อมูล ในงานวิจัยนี้ใช้การพรรณนาโวหารเพื่อให้เข้าใจความหมาย และประยุกต์ใช้แนวทางการจัดการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง นักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2018 จำนวน 9 ห้อง มีจำนวนนักเรียน 415 คน

ขั้นตอนที่ 3 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ ประกอบด้วย

1. การวิเคราะห์หลักสูตรปีฐานและทฤษฎีการเรียนรู้
 - 1.1 ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการออกแบบการเรียนการสอนทฤษฎีการเรียนรู้ ความหมายของคุณธรรมจริยธรรม ทฤษฎีที่เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และโรงเรียนคุณธรรมเพื่อทราบลักษณะแนวคิดทฤษฎีที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของโรงเรียนคุณธรรม ตามหลักสูตรปีฐาน
 - 1.2 วิเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีการออกแบบการเรียนการสอนทฤษฎีการเรียนรู้ ความหมายของคุณธรรมจริยธรรม ทฤษฎีที่เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และโรงเรียนคุณธรรมเพื่ออธิบายลักษณะแนวคิดทฤษฎีที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของโรงเรียนคุณธรรมตามหลักสูตรปีฐาน
 - 1.3 สังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีการออกแบบการเรียนการสอนทฤษฎีการเรียนรู้ ความหมายของคุณธรรมจริยธรรม ทฤษฎีที่เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และโรงเรียนคุณธรรมเพื่อรวบรวมประมวลความรู้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของโรงเรียนคุณธรรมตามหลักสูตรปีฐาน
 - 1.4 ประยุกต์ข้อมูลที่ได้กับทฤษฎีแนวทางการจัดการเรียนการสอน

1.5 การนำแนวคิด ทฤษฎีการออกแบบการเรียนการสอน ทฤษฎีการเรียนรู้ ความหมาย คุณธรรม จริยธรรม ทฤษฎีคุณธรรม จริยธรรม ของโรงเรียนคุณธรรม แนวทางตามหลักสติปัญญา มาเป็น ประเด็นในการกำหนดหัวข้อแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถามแนวทางการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรม โดยกระบวนการวิจัย เชิงปริมาณ (Quantitative Research) เชื่อมโยงข้อมูลของแบบสอบถามที่ได้ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิง คุณภาพของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสติปัญญา

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือของแบบสอบถามมีลำดับในการสร้างและหาคุณภาพ เครื่องมือ ดังนี้

2.1 นำแนวทางตามหลักสติปัญญาเป็นประเด็นในการกำหนด หัวข้อแบบสอบถาม

2.2 ศึกษารายละเอียดของเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

2.3 กำหนดรูปแบบของแบบสอบถาม

2.4 สร้างแบบสอบถาม

2.5 ตรวจสอบเที่ยงตรงตามเนื้อหา Content Validity จากผู้เชี่ยวชาญ

2.6 นำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับนักเรียน

ขั้นตอนที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ออกแบบสอบถามแนวทางการจัดการศึกษาโรงเรียนคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักสติปัญญา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธี ของ Likert (1932) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การแปลความหมาย โดยใช้ คำถามแก่นักเรียนที่เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง “ต้องการให้มีการจัดแนวทางการเรียนการสอนนั้น” ในระดับต่างๆ เรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด 5 = มากที่สุด 4 = มาก 3 = บางครั้ง 2 = นาน ๆ ครั้ง และ 1 = ไม่ ต้องการเลย

2. นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruency: IOC) โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป รวมทั้งปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะ ของผู้เชี่ยวชาญ สำหรับค่า IOC ที่ได้มีค่าอยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียน ในโรงเรียน จำนวน 30 คน มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับ

4. นำแบบสอบถามมาจัดพิมพ์เพื่อใช้ในการจัดเก็บข้อมูลต่อไป

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) โดยใช้สูตร $\bar{x} = \frac{\sum x}{n}$ โดยแทนค่า $\bar{x}$ หมายถึง ค่าเฉลี่ย $\sum x$ หมายถึง ผลรวมของข้อมูลทั้งหมด n หมายถึง จำนวนผู้ตอบ แบบสอบถามทั้งหมด ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.2 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ค่าดัชนีดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้สูตร $IOC = \frac{\sum R}{n}$ โดย IOC หมายถึง ดัชนีความสอดคล้องระหว่าง

แบบสอบถามกับจุดประสงค์ของแนวทางการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรม R หมายถึง คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ $\sum R$ หมายถึง ผลรวมของคะแนนผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน และ N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยนำแบบตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้อง (IOC) พร้อมเกณฑ์การให้คะแนนตามตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 5 นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้แล้วนำเสนอ ในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

ขั้นตอนที่ 6 สรุปผลการศึกษาวิจัย และ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของโรงเรียนคุณธรรมตามหลักสติปัฏฐาน ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสติปัฏฐานสามารถสรุปได้ 3 ประการได้แก่ 1) “สัมมาสติ” 2) “อัปปมาทธรรม” และ 3) “กระบวนการพัฒนาปัญญาเพื่อกำจัดอาสวกิเลส” หมายถึง กระบวนการชำระพฤติกรรมทั้งกายกรรม วาจากรรม มโนกรรม ให้บริสุทธิ์ เป็นอิสระ ไม่เกื้อหนุน ไม่เป็นไปด้วยอำนาจของความอยาก ความศีกะนอง กระบวนการควบคุมพฤติกรรมดังกล่าวทำงานร่วมกับสัมปชัญญะ ทำให้พฤติกรรมเหล่านั้นเป็นไปด้วยปัญญา พร้อมกับมีเหตุผลอันบริสุทธิ์ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ในที่นี่ หมายถึง ผู้เรียนสามารถรักษาสภาพจิตใจของตนได้ สามารถแยกแยะสิ่งที่จำเป็นและไม่จำเป็น สภาวะที่จิตมีความสามารถนำกระบวนการเรียนรู้ที่ได้เชื่อมโยงในมิติต่าง ๆ

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร เรื่องสติปัฏฐาน แปลว่า ที่ตั้งของสติ ฐานที่ตั้งของสติ หรือการที่สติเข้าไปตั้งอยู่ ความหมายของสติปัฏฐานปรากฏอยู่ในพระสูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค (Thai Tipitakas: 10/273/325) มัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก์ (Thai Tipitakas: 12/131/103) และมาโนภิกขสูตรปิฎก วิภังค์ (Thai Tipitakas: 35/431-464/257-279) ความหมายและประโยชน์ของสติปัฏฐานมีปรากฏอยู่ใน “มหาสติปัฏฐานสูตร” โดยมีพระพุทธพจน์ที่กล่าวยืนยันวิธีปฏิบัติเพื่อให้เกิดสติว่า “เอกยโน อโย ภิกขเว มคโค สตตานัง วิสุทฺธิยา โสภปริเทวานัง สมตฺติกมฺยา ทุกฺขโทมนสฺसानัง อตฺถกมฺยา ญายสฺส อธิคมฺยา นิพฺพานสฺส สจฺฉิกิริยา ยทฺธิ จตฺตารโ สติปัฏฐานา แปลว่า ภิกษุทั้งหลาย ทางนี้เป็นทางสายเอก เพื่อความบริสุทธิ์ของสัตว์ทั้งหลายเพื่อข้ามพ้นความโศก และปริเทวะ (ความรำไรรำพัน) เพื่อความอัสสคงแห่งทุกข์และโทมนัส เพื่อบรรลุโลกุตตรมรรคเพื่อกระทำให้แจ้งซึ่งนิพพาน นี่คือนสติปัฏฐาน 4”

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต) ได้สรุปความหมายของ “สัมมาสติ” ที่ปรากฏและสอดคล้องกับสติปัฏฐานในฐานะ 6 ด้าน ได้แก่ 1) “อัปปมาทธรรม” 2) “องค์ที่เจ็ดของอริยมรรคมีองค์แปด” 3) “เป็นอาหารของโพชฌงค์” 4) “เป็นองค์กลางแห่งพละ 5 หรือ อินทรีย์ 5” และ 5) “เป็นกระบวนการพัฒนาปัญญาเพื่อการกำจัดอาสวกิเลส” (P. A. Payutto, 1995) ความหมายที่ 1 และความหมายที่ 5 ซึ่งตั้งอยู่บนหลักสติปัฏฐาน สามารถนำมาพัฒนาเป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนได้

นอกจากนี้ สติปัฏฐานที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ชั้นรอง ได้แก่คัมภีร์วิสุทธิมรรคซึ่งเรียบเรียงโดย พระพุทธโฆษาจารย์ ชาวอินเดียได้กล่าวถึงหลักการแห่งความบริสุทธิ์ ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา ได้กล่าวถึงวิธีการรักษา

ศีล วิธีปฏิบัติเจริญสมาธิ การรับกรรมฐาน ตลอดจนการญาณทัสสนวิสุทธินิเทศ คือการบรรลุอริยมรรค (Buddhagosajarn, 1953) และหนังสือหัวใจกรรมฐานประพันธ์โดย พระญาณโพนิกเถระ ชาวเยอรมัน นิยามความหมายคำว่า สติ เช่นในมหาสติปัฏฐานสูตรนี้เป็นหัวใจกรรมฐานในพระพุทธศาสนา ได้สรุปว่าเป็นการทำให้วิตก วิจาร์สงบลง จิตไม่หันเหไปสู่อารมณ์ต่าง ๆ นานา โดยง่าย (Yanaponikathera, 1995)

ดังนั้น สติปัฏฐาน คือ หลักการปฏิบัติที่มีสมาธิ และสติเป็นฐาน การเรียนการสอนที่ใช้หลักสติปัฏฐานจึงจะเป็นฐานเกิดคุณธรรม จริยธรรม ด้านอื่น ๆ เช่น ความรับผิดชอบ การเห็นใจผู้อื่น การปฏิบัติตรงตามกฎระเบียบของสังคม เพราะผู้เรียนไม่หลงลืมสติ มีสมาธิ คือความตั้งใจจดจ่อ ลักษณะของคุณธรรมจริยธรรม มีองค์ประกอบ 3 ประการ ซึ่งสอดคล้องกับ Santichai-anan (2006) ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านปัญญา (Cognition) หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ ในเหตุผล และสามารถประเมินตัดสินพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่ดี ที่ถูกที่ควรและพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดี ที่ผิดและไม่ควรกระทำ 2) องค์ประกอบด้านอารมณ์ (Affection) คือ ความพอใจ ศรัทธาเลื่อมใส เกิดความนิยมยินดีที่จะได้รับจริยธรรมมาเป็นแนวประพฤติปฏิบัติ และ 3) องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavior) คือ พฤติกรรมการกระทำที่บุคคลตัดสินการกระทำจะถูกหรือผิด เชื่อว่าได้รับอิทธิพลจากความรู้และด้านอารมณ์ และบางส่วนขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ เช่น ความชอบการบีบคั้นของสถานการณ์ที่รุมเร้าบุคคลนั้น ซึ่งผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาตรงตามองค์ประกอบของคุณธรรม 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ (Knowledge) ด้านความรู้สึก (Feeling) และด้านความประพฤติปฏิบัติ (Conduct) แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของผู้เรียนต้องพัฒนาทั้ง 3 ด้านควบคู่ไปด้วยกัน

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนคุณธรรมตามหลักสติปัฏฐานของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนคุณธรรมตามหลักสติปัฏฐาน สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนการสอน และทฤษฎีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมกลุ่มคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) ที่มีพื้นฐานมาจากปรัชญาปฏิบัตินิยม (Pragmatism) มีหลักการที่สำคัญ คือ ความจริงแท้สูงสุดมีอยู่จริง แต่การรับรู้หรือประสบการณ์ของแต่ละคนไม่เหมือนกัน ดังนั้น การถ่ายทอดความจริงแท้ หรือความรู้นั้นไปสู่ผู้รับ ด้วยวิธีการบอกเล่าเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักรู้ ครูหรือผู้สอนไม่สามารถทำหน้าที่ส่งผ่าน (transmit knowledge) ความรู้ไปยังผู้เรียนได้ทั้งหมด ดังนั้นผู้เรียนต้องสร้างองค์ความรู้ภายในด้วยตนเองโดยการตรวจสอบข้อมูลเดิมหรือองค์ความรู้เดิมว่าสอดคล้องกับประสบการณ์ที่ตนได้ลงมือปฏิบัติหรือไม่ พร้อมกับปรับปรุงกฎเกณฑ์เดิมโดยการสร้างองค์ความรู้ใหม่ขึ้นมา กลุ่มทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญกับผู้เรียนในฐานะตัวแทนผู้ลงมือกระทำของกระบวนการได้มาซึ่งความรู้ (The Learners as an Active Agent in the Process of Knowledge Acquisition) การสอนเรื่องสติ สมาธิ สามารถทำได้เพียงการส่งผ่านไปยังผู้เรียน แต่การทำให้ผู้เรียนมีสติ สมาธิ ไม่สามารถทำได้โดยการบอกหรือการสอน ผู้เรียนต้องเป็นผู้ลงมือปฏิบัติหรือทำด้วยตนเองซึ่งสอดคล้องกับ Piaget (1980) และ Kohlberg (1976) ทฤษฎีกลุ่มคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) เช่นเดียวกันกับการเรียนการสอนที่มีสติและสมาธิเป็นฐานต้องให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

จากข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามแนวทางการเรียนการสอนคุณธรรม จริยธรรม เพื่อพัฒนาเป็นโรงเรียนคุณธรรมตามหลักสติปัฏฐาน คือ การเรียนการสอนที่มีสติและสมาธิเป็นฐาน ซึ่งประกอบด้วยด้านกาย

เวทนา จิต ธรรม ส่วนใหญ่พบว่านักเรียนต้องการพัฒนาด้านกาย อยู่ในระดับความต้องการมากที่สุด มีนัยสำคัญที่ระดับ ($\bar{x}=4.54$, S.D.= .70) คิดเป็นร้อยละ 90.89 รองลงมาคือด้านธรรม อยู่ในระดับความต้องการมากที่สุด ($\bar{x}=4.52$, S.D.= .63) คิดเป็นร้อยละ 90.33 กับด้านความรู้สึก อยู่ในระดับความต้องการมากที่สุด ($\bar{x}=4.42$, S.D.= .83) คิดเป็นร้อยละ 88.34 และด้านจิต อยู่ในระดับความต้องการมากที่สุด ($\bar{x}=4.41$, S.D.= .82) คิดเป็นร้อยละ 88.24 ตามลำดับ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัยนี้ คือ การได้แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามหลักสติปัฏฐาน กล่าวคือการเรียนการสอนที่มี “สมาธิเป็นฐาน” พัฒนาผู้เรียนด้านกายภาพ ความรู้สึก ความรู้ความเข้าใจ และสภาพความเป็นจริง รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมหรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เพื่อให้เกิดความมีคุณธรรมจริยธรรม โดยเริ่มต้นจากพุทธิพิสัย คือ ด้านความรู้ความเข้าใจ เพราะมนุษย์สามารถเข้าใจความจริงแท้ ความเป็นนิรันดร์ได้ตรงกัน เช่น ความรู้ทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ในที่นี้ หมายถึง ธรรมในพระพุทธศาสนา จากนั้นจึงนำไปพัฒนาพฤติกรรมการแสดงออกจนเป็นนิสัยกลายเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยผ่านกระบวนการลงมือทำ ปฏิบัติจนเคยชิน และแสดงออกทางกาย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของโรงเรียนคุณธรรมตามหลักสติปัฏฐาน หมายถึง การนำหลักการพัฒนาด้านกายภาพ ความรู้สึก ความคิด และสภาวะความเป็นจริงของผู้เรียนให้มีสติในฐานะที่เป็น “สัมมาสติ” “อัปปมาทธรรม” และ “กระบวนการพัฒนาปัญญาเพื่อการกำจัดอวิชชา” สอดคล้องกับ พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต) ที่ว่า “สัมมาสติ” เป็นกระบวนการพัฒนาหรือกระบวนการก่อให้เกิดปัญญา คือกระบวนการเรียนรู้ด้านวิชาการ เนื้อหาวิชา และปัญญานำไปสู่การกำจัดอวิชชา ในประเด็นนี้ หมายถึง การปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนาให้สำคัญของสติมาก โดยมีคำกล่าวว่สติจำเป็นในกรณีทั้งปวง เปรียบเหมือนเกลือที่ต้องใช้ประกอบอาหาร หน้าที่ของสติก็คือการใช้เพื่อพัฒนากระบวนการสร้างปัญญา และได้สรุปประโยชน์ของสติในฐานะที่เป็นกระบวนการพัฒนาปัญญาเพื่อการกำจัดอวิชชา ได้แก่ 1) ควบคุมรักษาสภาพจิตให้อยู่ในสภาวะที่ต้องการ โดยตรวจตรากระบวนการรับรู้และกระแสดความคิด เลือกรับสิ่งที่ต้องการ กันออกไปซึ่งสิ่งที่ไม่ต้องการ ตรึงกระแสดความคิดให้นิ่งเข้าที่ และทำให้จิตเป็นสมาธิได้ง่าย 2) ทำให้ร่างกายและจิตใจอยู่ในสภาพที่เรียกว่าเป็นตัวของตัวเอง เพราะมีความโปร่งเบา ผ่อนคลาย เป็นสุขโดยสภาพของมันเอง พร้อมทั้ง จะเผชิญความเป็นไปต่างๆ และจัดการกับสิ่งทั้งหลายในโลกอย่างได้ผลดี 3) ในภาวะจิตที่เป็นสมาธิ อาจใช้สติเหนี่ยวนำกระบวนการรับรู้และกระแสดความคิด ทำขอบเขตการรับรู้และความคิดให้ขยายออกไปโดยมิติต่าง ๆ หรือให้เป็นไปต่าง ๆ ก็ได้ 4) โดยการยึดหรือจับเอาอารมณ์ที่เป็นวัตถุแห่งการพิจารณาไว้ต่อหน้า จึงทำให้การพิจารณาสืบค้นด้วยปัญญาดำเนินไปได้ชัดเจนเต็มที่เท่ากับเป็นพื้นฐานในการสร้างเสริมปัญญา ให้เจริญบริบูรณ์ 5) ชำระพฤติกรรมต่างๆ ทุกอย่าง ทั้งกายกรรม วาจากรรม มโนกรรม ให้บริสุทธิ์ อิสระ ไม่เก้อก๊กแล้ว หรือ เป็นไปด้วยอำนาจตนหาอุปาทาน และร่วมกับสัมปชัญญะ ทำให้พฤติกรรมเหล่านั้นเป็นไปด้วยปัญญา หรือเหตุผลบริสุทธิ์ล้วน ๆ (P. A. Payutto, 1995)

การกำจัดการเลวร้ายในที่นี่ หมายถึง กำจัดพฤติกรรมที่แสดงออกทางกาย วาจา ใจ เมื่อผู้เรียนมีพฤติกรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สอดคล้องกับ พระมหาดิศร ถิรสีโล และ อรพินทร์ สันติชัยอนันต์ ที่ได้ ความหมายของคุณธรรมว่า หมายถึง การกระทำอันถูกต้องซึ่งเกิดจากความเข้าใจคุณค่าอันแท้จริงของปัญญา ได้ให้คำจำกัดความของคุณธรรมไว้ว่า สภาพคุณงามความดีที่มีอยู่ในจิตใจของแต่ละบุคคล หรือความรู้สึกนึกคิดที่จะประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม (Phramaha Adisorn Thirasillo, 1997) และ (Santichai-anan, 2006) ซึ่งเป็นผลนำไปสู่แนวทางการจัดการเรียนการสอน ของโรงเรียนคุณธรรม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าแนวทางการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนคุณธรรมตาม หลักสถิติพื้นฐานของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ซึ่งก็คือการเรียนการสอนที่ใช้ “สมาธิเป็นฐาน” ผู้เรียนต้องสามารถปฏิบัติได้ถูกต้องตามหลักปฏิบัติของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ Vanintanon (1991) และ Prajanpajjanuk (1985) ที่เห็นพ้องกันว่า การขัดเกลาทางสังคม (Socialization) เป็น กระบวนการที่ส่งผลหรือช่วยให้บุคคล ได้เรียนรู้เพื่อปรับตัวเข้ากับกฎเกณฑ์ของสังคม มาตรฐาน จารีต ประเพณี ขนบธรรมเนียม และระเบียบการประพฤติปฏิบัติต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังสามารถจัดพฤติกรรมที่ไม่ดี พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ประเด็นสำคัญคือ แนวทางการจัดการเรียนการสอนคุณธรรม จริยธรรม ของโรงเรียนคุณธรรมสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนการสอน และทฤษฎีการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมกลุ่ม คอนสตรัคติวิสม์ (Constructivism) การถ่ายทอดความจริงแท้ หรือความรู้ที่ไปสู่ผู้รับด้วยวิธีการบอกเล่า เพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักรู้ แนวคิดกลุ่มทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญกับผู้เรียนใน ฐานะตัวแทนผู้ลงมือกระทำของกระบวนการได้มาซึ่งความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีกลุ่มคอนสตรัคติวิสม์ (Constructivism) ดังปรากฏในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกิจกรรมให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ แก้ปัญหา ด้วยตนเอง เช่น กิจกรรมที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการสอนโดยใช้เกมประกอบการบรรยายเนื้อหา ซึ่งจากการวิเคราะห์สถิติ และข้อมูลทำให้พบว่า การสอนเรื่องสติ สมาธิ สามารถทำได้เพียงการส่งผ่านไปยัง ผู้เรียน แต่การทำให้ผู้เรียน มีสติ สมาธินั้น ไม่สามารถทำได้โดยการบอกหรือการสอนเท่านั้น ผู้เรียนต้องเป็นผู้ ลงมือปฏิบัติหรือทำด้วยตนเองเป็นการกระทำด้วยกาย ซึ่งสอดคล้องกับ Piaget (1980) และ Kohlberg (1976) นอกจากนี้ การเรียนการสอนผ่านการปฏิบัติกิจกรรมต้องสามารถนำไปใช้ได้จริงซึ่งสอดคล้องกับ BADA Steve Olusegun (2015) ที่ได้สรุปลักษณะของการเรียน การสอนแบบคอนสตรัคติวิสม์ (Constructivism) ที่ได้เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการเรียนการสอนแบบเดิม (Traditional Classroom) ที่นักเรียนทำงานตามลำพัง (งานเดี่ยว) กับ การเรียนการสอนแบบคอนสตรัคติวิสม์ (Constructivism) ที่เน้นให้นักเรียนทำงานแบบกลุ่ม นักเรียนต้องการให้มีการจัดแนวทางการเรียนการสอน ด้านธรรม คือ แนวทางการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนมีกิจกรรมการปฏิบัติที่ส่งเสริมให้นักเรียน เข้าใจในหลักธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนา กิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถประยุกต์ หลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ในด้านนี้ผู้เรียนต้องการให้มีการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจหลักธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นด้านพุทธิพิสัย (Cognitive) สอดคล้องกับทฤษฎีการ เรียนการรู้กลุ่มพุทธิปัญญานิยม (Cognitivism) ของ Piaget (1980); Bereiter (1994) และ Bruner (1961)

ที่เชื่อว่า มนุษย์ ทุกคนสามารถเข้าใจความรู้ความจริงนิรันดร์นั้นได้ตรงกัน เช่น ความรู้ ทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นสัจธรรมที่สอดคล้องกับหลักวิทยาศาสตร์ กลุ่มทฤษฎีพุทธปัญญานิยมให้ความสำคัญเกี่ยวกับกระบวนการคิด การให้เหตุผล ผ่านกระบวนการปัญญา (Cognitive Process) นักคิดกลุ่มนี้ได้เสนอทฤษฎีพัฒนาการเชาว์ปัญญา สามารถเข้าใจหลักธรรมได้จริง โดยนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ พร้อมทั้งต้องเป็นกิจกรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง สอดคล้องกับ Buddhadasa Bhikkhu (2002) ที่ระบุว่า “ธรรมะ” คือ ตัวธรรมชาติ เรามีหน้าที่ต้องเกี่ยวข้อง เป็นตัวกฎธรรมชาติ เรามีหน้าที่ต้องเรียนรู้ เป็นหน้าที่ตามธรรมชาติ เรามีหน้าที่ต้องปฏิบัติ ผลที่เกิดมาจากการปฏิบัติหน้าที่ เรามีหน้าที่ต้องมีหรือใช้มันอย่างถูกต้อง ผู้เรียนต้องมีความรู้ความเข้าใจเป็นกระบวนการทางปัญญาที่ถูกต้องเสียก่อน ซึ่งสอดคล้องกับ Sinlarat (1999) และ Wattanachai (2016) ที่ให้ความสำคัญด้านจิตใจที่ว่า คุณธรรม คือ ธรรมที่เป็นคุณ หรือสภาพคุณงามความดี เริ่มตั้งแต่ความนึกคิด ความปรารถนา ความตั้งใจ แม้ว่าการประเมินคุณธรรมจริยธรรมนั้นจะประเมินจากพฤติกรรมที่แสดงออก แต่คุณธรรม จริยธรรมต้องปลูกฝังโดยเริ่มต้นที่ใจก่อน

สรุป

ผลการปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐานก่อให้เกิดอันลักษณะอันพึงประสงค์หรือพฤติกรรมอันพึงประสงค์ คือการเรียนการสอนที่ “มีสติ” และ “มีสมาธิเป็นฐาน” มีสมาธิต่อบทเรียนหรือกิจกรรม แล้วลงมือทำ มีความมุ่งมั่นในการเรียน ผู้เรียนมีสติ จดจ่ออยู่กับบทเรียน และ/หรือกิจกรรมที่ลงมือปฏิบัติ จึงเป็นการอยู่ด้วยความไม่ประมาท คือ ความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา ไม่ผลัดวันประกันพรุ่ง ผู้เรียนสามารถรักษาสภาพจิตใจของตนได้ สามารถแยกแยะสิ่งที่จำเป็นและไม่จำเป็น สภาวะจิตที่มีสมารถนำกระบวนการเรียนรู้ที่ได้เชื่อมโยงในมิติต่าง ๆ ได้ ผู้เรียนสามารถแก้ไขพฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งทางกาย วาจา ใจ ถูกต้องตามหลักปฏิบัติของสังคมได้ สามารถกำจัดอวสวะคือพฤติกรรมที่ไม่ดีออกไป จนกลายเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หรือพฤติกรรมที่ดีนั่นเอง หลักธรรมที่จะก่อให้เกิดแนวทางการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรมอันไปสู่คุณลักษณะอันพึงประสงค์ คือ สติปัฏฐาน ได้แก่การเรียนการสอนที่ใช้สติและสมาธิเป็นฐานในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการพัฒนาผู้เรียนทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านปัญญา ด้านอารมณ์ ด้านพฤติกรรม ทั้งนี้ ผู้เรียนต้องเป็นผู้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยมีครูหรือผู้สอนเป็นเพียงผู้แนะนำ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ควรนำเสนอองค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ คือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของโรงเรียนคุณธรรมตามหลักสติปัฏฐานแก่สถานศึกษา องค์กร หรือผู้สอนในรายวิชาต่าง ๆ เพื่อประยุกต์แนวทางการเรียนการสอนที่มีสติและสมาธิเป็นฐาน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้โดยผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ (Active Learners) หมายถึง การเรียนที่ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือทำด้วยตนเองผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เกมส์ กระบวนการแก้ปัญหา เป็นต้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า นำเสนอเป็นนโยบายให้กับสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นโรงเรียนคุณธรรม จริยธรรม สถานศึกษาที่ต้องการพัฒนาไปสู่การเรียน สถานศึกษาคุณธรรม เช่น โรงเรียนคุณธรรม หรือ องค์กรคุณธรรม ที่เน้นการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งของผู้เรียน และบุคลากรในองค์กรทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านปัญญา ด้านอารมณ์ ด้านพฤติกรรม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 การจัดทำแผนการเรียนการสอน กิจกรรมหรือชุดการเรียนการสอนโดยมีสติและสมาธิเป็นฐาน เพื่อให้ผู้สอนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทันที

2.2 การสร้างเครื่องมือที่วัดและประเมินที่สามารถทำให้เห็นผลที่เป็นรูปธรรม เช่น การทำการทดสอบ ก่อนและหลังการเรียนการสอน แบบประเมินกิจกรรมการเรียนรู้

References

- BADA, S. Olusegun. (2015). Constructivism Learning Theory: A Paradigm for Teaching and Learning. *IOSR Journal of Research & Method in Education (IOSR-JRME)*, (5)6, 66-70.
- Bereiter, C. (1994). Constructivism, Socioculturalism, and Popper's World 3. *Educational Researcher*, 23(7), 21-23.
- Bruner, J. S. (1961). The act of discovery. *Harvard Educational Review*, 31(1), 21-32.
- Buddhadasa Bhikkhu. (2002). *Moral for Teachers*. Bangkok: Prasarnmitra Press.
- Phra Buddhagosajarn. (P.A. Payutto). (1953). *Samantapasathika Vinayatthakatha*. (3rd ed.). Bangkok: Mahamakutrajjavittayalaya Press.
- Department of Academic Affair. (1980). *Guidance of Thai Ethical Development*. Bangkok: Religious Press.
- Department of Academic Affair. (1996). *The Idea of Standard and Index of Basic Education: Product Factor and Process*. Bangkok: Gurusapa Press.
- Kohlberg, L. (1976). *Moral Stages and Moralization: The Cognitive Developmental Approach*, In T. Lickona (ed.). *Moral development and behavior: Theory, Research, and Social Issues*, New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Likert, R.A. (1932). *Technique for the Measurement of Attitude*. Chicago: Rand McNally Company.
- Mahachulalongkornrajavittayalaya University. (1996). *Thai Tipitakas*. Bangkok: MCU Press.

- Office of the Basic Education. (2014). *The Guidance of Learning and Teaching: Civic Education*. Bangkok: Office of the Basic Education Press.
- Office of Nation Education Committee. (2001n). *Moral Measure and Evaluation of Learners*. (2nd ed.). Bangkok: CU Press.
- Office of the Education Council. (2017). *Education Plan of Nation 2017-2036*. (2nd ed.). Bangkok: Office of the Education Council.
- P. A. Payutto. (1995). *Dictionary of Buddhism*. Bangkok: MCU Press.
- _____. (1995). *Buddhadhamma*. Bangkok: MCU Press.
- _____. (2016). *Education: 30 Years Later*. Bangkok: Sahadhammic Press.
- Phramaha Adisorn Thirasilo. (1997). *Morality for Teachers*. Bangkok: O.S. Printing House.
- Piaget, J. (1964). *Cognitive Development in Children: Piaget Development and Learning*. Part I, in *Journal of Research in Science Teaching*, 2, 176-186.
- _____. (1971). *The Theory of Stages in Cognitive Development*. In D.R. Green (Ed.), *Measurement and Piaget*. New York: McGraw-Hill Press.
- _____. (1980). *The psychogenesis of knowledge and its epistemological significance*. In M. Piatelli-Palmarini (Ed.), *Language and learning* (pp. 23-34). Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Prajanpajjanuk, P. (1985). *Sociological Basic of Education*. Bangkok: Behavioral Science Research Institute (BSRI), Prikwan graphic co. press.
- Santichai-anan, A. (2006). *Education and Moral of High Education Students in Bangkok and Suburb*. (Master's Thesis). SWU. Bangkok.
- Sinlarat, P. (1999). *Knowledge and Moral*. Bangkok: MCU Press.
- Skinner, B. F. (1938). *The Behavior of Organism: An Experimental Analysis*. New York: Appleton-Century Crofts Inc. Press.
- _____. (1993). *About Behaviorism*. London: Penguin. (Original Work published in 1974).
- Sodmanee, O., & Janprasert, T. (2011). Moral Development: From Idea to Practice. *Warasan Phuettikammasat*, 17(1), 19-30
- Vanintanon, N. (1991). *Social Psychology*. Bangkok: Behavioral Science Research Institute (BSRI).
- Wattanachai, K. (2015). *Handbook of Moral School*. (5th ed.). Bangkok: Sahamitra Press.

_____. (2016). *Moral School: Construct Moral Man for Society*. (8th ed.). Bangkok: Thanathat Press.

_____. (2016). *Beloved Teachers: Good to be Teacher*. (9th ed.). Bangkok: Thanathat Press.

_____. (2016). *6 Stems to Moral School*. Bangkok: Thanathat Press.

Yanaponikathera. (1995). *The Heart of Buddhist Meditation*. (Suwannahibat, C. Translator) (4th ed.). Bangkok: Pimsiam Press.